

УДК 336.02

Сташук Олена,
доктор економічних наук, професор,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра фінансів,
м. Луцьк, ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-2622-7353>
e-mail: Staschuk.Olena@vnu.edu.ua

Маслов Роман,
здобувач освітнього ступеня доктора філософії
за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
кафедра фінансів,
м. Луцьк, ORCID ID <https://orcid.org/0009-0002-4565-6786>,
e-mail: r.v.maslov@gmail.com

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2024-03-65-72>

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Вступ. Податкова система є одним із вирішальних інструментів економічної політики, котрий дозволяє регулювати фінансові потоки, стимулювати економічний розвиток та забезпечувати стабільність державних фінансів. Порівняння податкових систем України та країн Європейського Союзу є важливим для розуміння шляхів інтеграції та адаптації української економіки до європейських стандартів, особливо з огляду на наміри України щодо вступу до ЄС.

Мета. Метою дослідження є ідентифікація особливостей функціонування податкової системи України та податкових систем країн Європейського Союзу та на основі порівняльного аналізу виявлення їх позитивних та негативних характеристик

Методи. Методологія дослідження передбачає використання комплексного підходу, що включає аналіз та систематизацію джерел наукової та практичної літератури, нормативно-правової бази та аналітичних даних. В дослідженні застосовано методи порівняльного аналізу для визначення переваг та недоліків розглянутих податкових систем, системний підхід для визначення концептуальних засад функціонування податкової системи України та країн ЄС, а також метод логічного узагальнення для формулювання висновків. Разом з тим, у статті використано табличний метод для наочного представлення результатів дослідження.

Результати. У статті визначено необхідність дослідження податкових систем країн Європейського Союзу та податкової системи України. Виявлено, що рівень оподаткування в Україні відповідає середньоєвропейським показникам. Проведено аналіз ставок за податком на додану вартість, податком на доходи фізичних осіб, податком на прибуток в Україні та у таких країнах Європейського Союзу, як Німеччина, Іспанія, Італія, Франція, Польща та інших. Аналіз показав, що наразі в Україні одні з найнижчих податкових ставок за трьома основними податками серед розглянутих європейських країн. Доведено, що ідеальна система оподаткування відсутня. Визначено основні переваги та недоліки досліджуваних податкових систем.

Висновки. Доведено важливість формування оптимальної системи оподаткування в Україні як ключового елемента соціально-економічного розвитку країни в умовах військової агресії. Запропоновано основні імперативи розвитку податкової системи України в умовах євроінтеграційних процесів.

Ключові слова: податки, податкова система; оподаткування; податкове навантаження; європейський союз; ефективність.

Olena Staschuk,
Doctor of economics, Professor,
Lesya Ukrainka Volyn National University,
Lutsk

Roman Maslov
PhD's degree student

THE TAX SYSTEM OF UKRAINE AND THE EU COUNTRIES: A COMPARATIVE ASPECT

Introduction. The tax system is one of the main tools of economic policy, which allows to regulate financial flows, stimulate economic development and ensure the stability of public finances. Comparing the tax systems of Ukraine and the European Union countries is important for understanding the ways of integration and adaptation of the Ukrainian economy to European standards, especially considering Ukraine's intentions to join the EU.

The purpose of the article. The goal of the research is to identify the peculiarities of the functioning of the tax system of Ukraine and the tax systems of the European Union and, on the basis of a comparative analysis, to identify their positive and negative characteristics.

Methods. The research methodology involves the use of a comprehensive approach, which includes the analysis and systematization of sources of scientific and practical literature, regulatory and legal framework and analytical data. The research uses methods of comparative analysis to determine the advantages and disadvantages of the analyzed tax systems, a system approach to determine the conceptual basis of the functioning of the tax system of Ukraine and the EU countries, as well as a method of logical generalization to formulate conclusions. At the same time, the article uses a tabular method to visually present the research results.

Results. The article defines the necessity of researching the tax systems of the countries of the European Union and the tax system of Ukraine. It was found that the level of taxation in Ukraine corresponds to the average European indicators. An analysis of rates for value added tax, personal income tax, and income tax in Ukraine and in such countries of the European Union as Germany, Spain, Italy, France, Poland and others was carried out. The analysis showed that Ukraine currently has one of the lowest tax rates for the three main taxes among the European countries under review. It has been proven that there is no ideal taxation system. The main advantages and disadvantages of the investigated tax systems are determined.

Conclusions. The importance of forming an optimal taxation system in Ukraine as a key element of the socio-economic development of the country in the conditions of military aggression is proven. The main imperatives for the development of the tax system of Ukraine in the conditions of European integration processes are proposed.

Keywords: taxes; tax system; taxation; tax burden; European Union; efficiency.

Постановка проблеми. Податкова система є ключовим інструментом регулювання економічних і соціальних процесів держави. Дослідження податкових систем країн ЄС стає все більш актуальним, оскільки податкова конкуренція між державами є однією з важливих глобальних проблем на міжнародній арені. Інтеграція України в європейський економічний простір вимагає з-поміж іншого реформування вітчизняної податкової системи з акцентуванням уваги на європейські принципи соціальної справедливості. Сьогодні уряд України стикається із проблемою військової агресії росії проти України, що вимагає у держави забезпечення виконання оборонної функції у повному обсязі. Так як основним джерелом формування ресурсів бюджету для фінансування видатків по обороні є податки, то постає проблема як оптимізації оподаткування та приведення його до європейських стандартів з одного боку, а з іншого – наповнення державного бюджету за рахунок податкових платежів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика встановлення оптимальних ставок податків та перелік основних податків, що формуватимуть основу податкової системи будь-якої країни, в тому числі й України, не втрачає своєї актуальності та є предметом дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Формування найбільш ефективної системи оподаткування, що, з однієї сторони стимулює розвиток національної економіки, а з іншої сторони – гарантує достатні обсяги податкових надходжень до бюджету вимагає наукового підґрунтя. Так, значний внесок у розвиток податкової системи здійснили такі зарубіжні науковці, як С. Бах [12], Д. Величковіч [10], Й. Величковіч [10], В. Вержбіцка [8], Й. Мергальська [8], А. Сміт [13], Й. Стігліц [9] та інші. Податки та система оподаткування знаходиться в центрі уваги досліджень таких вітчизняних науковців, як І.

Долженко [11], О. Кириленко [19], Крисоватого [18], Савицької [11], С. Савицької [17], М. Самчук [11] та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас, воєнний стан в Україні поставив перед нашою державою складні виклики забезпечення та фінансування оборонного сектору України в безпрецедентних обсягах, що ставить перед урядом питання зміни підходів до діючої системи оподаткування в Україні в сторону збільшення розмірів чинних податків, зокрема й військового збору. Разом з тим, набуття Україною статусу кандидата в члени Європейського Союзу вимагає від України реформування системи оподаткування з метою її адаптації та відповідності вимогам цього об'єднання.

Метою нашої роботи є аналіз особливостей функціонування податкової системи України та податкових систем країн Європейського Союзу та на основі порівняльного аналізу виявлення їх позитивних та негативних характеристик.

Виклад основного матеріалу. У сучасній економічній перспективі необхідно постійно аналізувати та переглядати податкову політику на глобальному рівні. З огляду на глобалізацію та зростаючу економічну конкуренцію, уряди змушені регулярно оцінювати ефективність своїх податкових систем для підтримки економічної стабільності та забезпечення соціальної справедливості. У цьому контексті проведення порівняльного аналізу податкової політики набуває великого значення, оскільки дозволяє виявити як сильні сторони, так і вразливі аспекти податкових систем різних країн [0].

Створення ефективної системи оподаткування має ключове значення для регулювання економічних процесів на національному рівні. Грамотне адміністрування податкових процедур в сучасних ринкових умовах сприяє ефективній діяльності та перспективному розвитку бізнесу, забезпечуючи впевненість і фінансову незалежність підприємств.

Серед основних бюджетоутворюючих платежів, що знаходяться під контролем ДПС України, найбільший внесок до загального фонду державного бюджету у 2022 році забезпечили податок на додану вартість (30,8%), податок і збір з доходів фізичних осіб (21,4%) та податок на прибуток (16,9%).

Порівняльний аналіз показує, що рівень оподаткування в Україні загалом відповідає середньоєвропейським показникам, при таких ставках: ПДВ – 20% (основна ставка), податок і збір з доходів фізичних осіб – 18%, податок на прибуток – 18%.

Проаналізуємо ставки основних податків в нашій країні та в інших країнах (таблиця 1.1).

Таблиця 1

Ставки основних податків в Україні та інших країнах

Країна	Ставка ПДВ		Ставка ПДФО		Ставка податку на прибуток		Загальний рейтинг країни
	%	рейтинг	%	рейтинг	%	рейтинг	
Україна	20	друге	18	перше	18	перше	перше
Німеччина	19	перше	47,5	шосте	29,8	четверте	третє
Іспанія	21	третє	45	четверте	30	п'яте	четверте
Італія	22	четверте	45,6	п'яте	31,4	шосте	сьоме
Франція	20	друге	45	четверте	34,4	восьме	шосте
Нідерланди	21	третє	52	сьоме	25,5	третє	п'яте
Португалія	23	п'яте	42	третє	36	дев'яте	восьме
Бельгія	21	третє	53,7	восьме	34	сьоме	дев'яте
Польща	23	п'яте	32	друге	19	друге	друге

Примітка: складено на основі [8; 14; 16]

В Україні одні з найнижчих податкових ставок за трьома основними податками серед розглянутих європейських країн. На другій ступені розмістилась Польща, на третій ступені – Німеччина, четвертій ступені – Іспанія, на п'ятій – Нідерланди. Можна зробити висновок, що нашій країні найнижчі максимальні податкові ставки в порівнянні з країнами Європи [2].

В Україні законодавчо встановлено одинадцять податків і зборів: сім державних та чотири місцевих. Для порівняння, в Італії їх налічується п'ятнадцять, у Німеччині – шістнадцять, у Франції – сім, у Нідерландах – дев'ять, а в Португалії та Іспанії – по вісім податків. Це дозволяє зробити висновок, що в Україні запроваджено найбільш оптимальну кількість податків у порівнянні з країнами ЄС.

В Україні податки та збори поділяються на дві групи: загальнодержавні та місцеві [19]. Основні загальнодержавні податки та збори в Україні включають:

✓ податок на прибуток, який поширюється як на підприємства, так і на фізичних осіб. Для підприємств ставка становить 18% від оподаткованого прибутку, що розраховується як різниця між доходами та витратами. Ця стандартна ставка застосовується до всіх корпоративних платників податків, хоча для деяких видів діяльності можуть діяти інші ставки; стандартна ставка податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) в Україні встановлена на рівні 18% і стосується доходів фізичних осіб, включаючи військовослужбовців;

✓ єдиний соціальний внесок охоплює різні види доходів, такі як заробітна плата, додаткові виплати, винагороди за трудові договори та цивільно-правові угоди, а також виграші в державних та приватних лотереях;

✓ ставка податку на додану вартість (ПДВ), яка є однією з ключових і становить 20% [3].

Система оподаткування в Україні включає кілька видів податків, таких як податок на нерухомість, єдиний податок, збір за паркування та туристичний збір. Фізичні особи-підприємці (ФОП) та юридичні особи мають можливість обрати спрощену систему оподаткування за наступними категоріями:

– 1 група: ФОП, які займаються роздрібною торгівлею на ринках або наданням побутових послуг населенню, з річним доходом не більше 300 тис. грн і без найманих працівників.

– 2 група: ФОП, що надають послуги, включаючи побутові, іншим фізичним особам або населенню, а також можуть займатися виробництвом, продажем товарів і ресторанним бізнесом.

– 3 група: ФОП без обмежень на кількість найманих працівників, з річним доходом до 5 млн грн.

– 4 група: ФОП, які працюють виключно в межах зареєстрованого фермерського господарства відповідно до Закону України «Про фермерське господарство».

Податкова система Німеччини охоплює різноманітні компоненти. Наприклад: федеральний бюджет, спеціалізовані державні фонди, бюджети шістнадцять федеральних земель (включаючи п'ять земель Східної Німеччини) і більше 10 000 місцевих громад. Показним аспектом німецької податкової системи є присутність трирівневої системи міжбюджетного вирівнювання.

Прогресивна система оподаткування Німеччини поділяє всіх платників податків на шість класів. Зокрема, до першого класу відносять таких осіб: неodrжені; особи в цивільному шлюбі; розлучені; вдівці чи вдови; особи, що перебувають у шлюбі з тим, хто не є податковим резидентом Німеччини або проживає за межами ЄС; домогосподарства, що складаються з однієї особи.

Другий клас – самотній батько чи самотня матір, які виховують дитину самотужки та мають право на підтримку.

Третій клас – платники податків, чий дохід значно перевищує дохід їхнього чоловіка чи дружини, а також вдівці та вдови, якщо з моменту смерті партнера пройшло не більше одного року.

Четвертий клас – пари, які одружені, з рівним доходом, джерело якого має бути у Німеччині.

П'ятий клас – громадяни, які заробляють набагато менше, ніж чоловік/дружина, (платники податків, що перебувають у шлюбі, з особою, яка належить до податкового третього класу).

Шостий клас – особи, що одержують дохід більш як від одного роботодавця або працюють у двох і більше професіях [4].

У Польщі податки діляться на безпосередні (накладаються на дохід платника), та посередні (сплачуються під час придбання товарів).

У таблиці 1.2 розглянемо безпосередні податки та посередні податки.

Таблиця 2

Безпосередні та посередні податки

Назва податку	Опис на кого накладається податок
<i>Безпосередній податок</i>	з доходів фізичних осіб
	з доходів юридичних осіб
	зі спадщини та дарування
	з цивільно-правових угод
	сільськогосподарський податок
	лісовий податок
	на нерухоме майно
	транспортний податок
	з власників собак
<i>Посередній податок</i>	від видобутку корисних копалин
	від товарів и послуг (ПДВ)
	акцизний податок
	з ігор

Примітка: складено на основі [8; 14; 16]

У Франції діють високі соціальні податки – платежі та внески до соціальних фондів, які складають понад 40% від загальної суми обов'язкових зборів і податків, що значно перевищує середній показник по країнах ЄС, який становить близько 30%.

В основі податкового процесу Франції знаходиться принцип пріоритету ресурсів. На відміну від багатьох інших країн, це означає затвердження парламентом спочатку доходної частини бюджету, а потім видаткової [5].

У таблиці 1.3 розглянемо федеральні та місцеві податки.

Таблиця 3

Основні федеральні та місцеві податки

Федеральні податки	Місцеві податки
ПДВ	Туристичний збір
Прибутковий податок з фізичних осіб	Сімейний податок (складається з податків на житло, будівлі та землю)
Податок на прибуток підприємств	Податок на використання комунікацій
Мита на нафтопродукти	Податок на продаж будинків
Акцизи	
Податок на власність	
Податок на прибуток від цінних паперів	

Примітка: складено на основі [16]

Місцеві податки становлять 30% від загального податкового навантаження і забезпечують 40% доходів місцевих бюджетів.

У голландській системі оподаткування оподатковуваний дохід поділяється на три категорії, кожна з яких має свою власну ставку податку:

I – оподатковуваний дохід від прибутку, зайнятості та власності на житло (заробітна плата, пенсії, соціальні виплати та вартість житлової нерухомості, яку використовує власник);

II – оподатковуваний дохід від відсотків;

III – оподатковуваний дохід від накопичень та інвестицій.

Податкова система Португалії складається з національних та муніципальних податків. Вони зазвичай розраховуються на базі доходів, витрат та власності на майно.

Податкова система Португалії ґрунтується на принципі оподаткування доходів по всьому світу. Якщо ви є податковим резидентом, ваш дохід буде оподатковуватися незалежно від того, де він був

отриманий, а не лише від доходів на території Португалії. Згідно з цією системою, португальська податкова та митна служба також враховує податкові кредити, надані в рамках угод про уникнення подвійного оподаткування, підписаних між Португалією та країнами походження доходів [6].

У таблиці 4 розглянемо ставки ПДФО у Португалії на 2024 рік.

Таблиця 4

Ставки ПДФО у Португалії на 2024 рік

Діапазон доходу (євро)	Ставка податку
до 7 703	13,25%
від 7 703 до 11 623	16%
від 11 623 до 16 472	23%
від 16 472 до 21 321	26%
від 21 321 до 27 146	32,75%
від 27 146 до 39 791	37%
від 39 791 до 51 997	43,5%
від 51 997 до 81 199	45%
понад 81 199	48%

Примітка: складено на основі [12; 16]

Висновки. Порівняння податкової системи України з більш розвиненими країнами демонструє, що ідеальної системи оподаткування не існує. Хоча такі країни, як Німеччина та Італія, мають системи, наближені до цього ідеалу. Серед позитивних боків податкової системи України можна виокремити порівняно невелике податкове навантаження в порівнянні з європейськими державами та одні з найнижчих ставок основних податків [7]. Проте є значно більше негативних факторів: домінування непрямих податків над прямими, спрощений підхід до оподаткування, великі розбіжності між бухгалтерським і податковим обліком, а також недостатньо ефективна система адміністрування. Особливою проблемою для України у воєнних реаліях є потреба у фінансуванні оборони нашої країни, відтак Верховною Радою України прийнято закон про підняття податків (зокрема, військового збору). Таке рішення є досить дискусійним та суперечливим, адже, розуміючи гостру потребу держави у фінансових ресурсах через зниження ефективності економіки країни загалом, такі дії можуть призвести як до суспільних потрясінь, так і до ще більшого зниження економічного розвитку. Отже, у питанні обсягів і видів оподаткування, важливо досягти рівноваги між потребами бюджету та забезпеченням соціальної справедливості в суспільстві.

Джерела та література

1. Зінчук Г. Податкова система держави. Інноваційна професійна освіта. 2022. Т. 1. № 1. С. 78-84.
2. Ізмайлов Я.О., Єгорова І.Г., Шляхи вирішення проблем податкового консультування в Україні з використанням досвіду зарубіжних країн. Бізнес-інформ. 2020. № 7 (510). С. 262-279.
3. Лабадін В.І., Особливості податкового контролю у формі перевірок нерезидентів – платників податку на додану вартість. Kyiv Law Journal. 2023. № 2. С. 169-176.
4. Мельник Я. О. Особливості фінансової системи Федеративної Республіки Німеччини. Студентський вісник НУВГП : зб. наук. праць. 2020. Вип. 2(14). С. 95–96.
5. Податки у світі: навіщо нам потрібні податки та як створити ефективну систему оподаткування? URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100016559-podatki-u-sviti-navischo-nam-potribni-podatki-ta-yak-stvoriti-efektivnu-sistemu-opodatkuvannya>. (дата звернення 15.08.2024 р.)
6. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI / База даних інформаційно-правової системи «ЛІГА». URL:<http://www.liga.net> (дата звернення 15.08.2024 р.)
7. Система оподаткування в Україні та податкове законодавство. URL: <https://cutt.ly/Ew9Q7Qlt>. (дата звернення 15.08.2024 р.)
8. Wierzbicka, W., & Mergalska, J. (2023). SYSTEM PODATKOWY W POLSCE, NIEMCZECH I CZECHACH – ANALIZA PORÓWNAWCZA. *Nauki Ekonomiczne*, 38. [https://doi.org/10.19251/ne/2023.38\(6\)](https://doi.org/10.19251/ne/2023.38(6))

9. Stiglitz, J. E. (2013). *Ekonomia sektora publicznego*. PWN, Warszawa.
10. Veličković, D., Veličković, J. (2019). Comparative analysis of tax systems in Germany and Serbia. *Vojno delo*, 71(5). <https://doi:10.5937/vojdello1905093V>
11. Savitska, A., Pravdiuk, M., Dolzhenko, I., Banera, N., Samchyk, M. (2022). Tax Systems of Ukraine and EU Countries during the Covid-19 Pandemic: Current Status and Pro-spects. *Independent Journal of Management & Production*, 13(3). <https://doi:10.14807/ijmp.v13i3.1906>
12. Bach, S. (2019). 100 Jahre deutsches Steuersystem: Grundlagen, Reformen und Herausforderungen. *Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung*, 86(47). URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/209632/1/1684921775.pdf> (дата звернення 10.08.2024 р.)
13. Smith, Adam. *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. Edited by Sálvio M. Soares. MetaLibri, 2007, v.1.0p.
14. Trading Economics. (2022). Stawka podatku dochodowego od osób fizycznych w Polsce. URL: <https://tradingeconomics.com/poland/personal-income-tax-rate> (дата звернення 15.08.2024 р.)
15. Analysis of fiscal efficiency of taxation in the system of filling budget funds in Ukraine / O. Stashchuk, A. Boiar, T. Shmatkovska, M. Dziamulych, O. Skoruk, S. Tesliuk, Y. Zintso // *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research*. - 2021. - Vol. 11, Issue 1, Special Issue XVII. - P. 47-51. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/20402/> (дата звернення 10.08.2024 р.)
16. VAT/GST rates in OECD countries. (2022). OECD. URL: <https://www.oecd.org/tax/con-sumption/vat-gst-rates-historical-tax-database.xlsx>
17. Савицька, С. (2020). ВПЛИВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ. *Економічний простір*, (153), 118-122. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/153-20>
18. Крисоватий А. Воєнні реалії фіскального простору публічних фінансів України. *Світ фінансів*, 2023. № 1 (74). С. 8 – 30.
19. Кириленко, О. П. Фінанси (Теорія та вітчизняна практика): навч. посіб. Тернопіль : Астон, 2002. 212 с.

References

1. Zinchuk H. (2022). Podatkova systema derzhavy. [Tax system of the state]. *Innovatsiyna profesiyna osvita - Innovative professional education*. Vol. 1. P. 78 – 84. [in Ukrainian].
2. Izmaylov YA.O., Yehorova I.H. (2020). Shlyakhy vyrishennya problem podatkovoho konsul'tuvannya v Ukrayini z vykorystannyam dosvidu zarubizhnykh krayin [Ways to solve the problems of tax consulting in Ukraine using the experience of foreign countries]. *Biznes-inform - Business information*. № 7 (510). P. 262-279. [in Ukrainian].
3. Labadin V.I. (2023). Osoblyvosti podatkovoho kontrolyu u formi perevirok nerezydentiv – platnykiv podatku na dodanu vartist' [Peculiarities of tax control in the form of inspections of non-residents - value added tax payers]. *Kyiv Law Journal - Kyiv Law Journal*. № 2. P. 169-176. [in Ukrainian].
4. Mel'nyk YA. O. (2020). Osoblyvosti finansovoyi systemy Federatyvnoyi Respubliki Nimechchyny [Peculiarities of the financial system of the Federal Republic of Germany]. *Student-s'kyi visnyk NUVHP : zb. nauk. prats' - Student Bulletin of the NUVHP: coll. of science works*. Vol. 2(14). P. 95–96. [in Ukrainian].
5. Podatky u sviti: navishcho nam potrebni podatky ta yak stvority efektyvnu systemu opodatkuvannya? [Taxes in the world: why do we need taxes and how to create an effective tax system?]. Available at: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100016559-podatki-u-sviti-navishcho-nam-potribni-podatki-ta-yak-stvoriti-efektivnu-sistemu-opodatkuvannya>. [in Ukrainian].
6. Podatkovyy kodeks Ukrayiny vid 02.12.2010 r. No 2755-VI [Tax Code of Ukraine dated 02.12.2010 No. 2755-VI]. Baza danykh informatsiyno-pravovoyi systemy «LIHA» - Database of information and legal system "LIGA". Available at: <URL:http://www.liga.net> [in Ukrainian].
7. Systema opodatkuvannya v Ukrayini ta podatkove zakonodavstvo [Tax system in Ukraine and tax legislation.]. Available at: <https://cutt.ly/Ew9Q7Qlt>.
8. Wierzbicka, W., & Mergalska, J. (2023). TAX SYSTEM IN POLAND, GERMANY AND THE CZECH REPUBLIC – COMPARATIVE ANALYSIS. *Economic Sciences*, 38 [https://doi.org/10.19251/ne/2023.38\(6\)](https://doi.org/10.19251/ne/2023.38(6)) [In Polish].
9. Stiglitz, J. E. (2013). *Public sector economics*. PWN, Warsaw. [In Polish].
10. Veličković, D., Veličković, J. (2019). Comparative analysis of tax systems in Germany and Serbia. *Vojno delo*, 71(5). <https://doi:10.5937/vojdello1905093V> [In English].

11. Savitska, A., Pravdiuk, M., Dolzhenko, I., Banera, N., Samchyk, M. (2022). Tax Systems of Ukraine and EU Countries during the Covid-19 Pandemic: Current Status and Pro-spects. *Independent Journal of Management & Production*, 13(3). <https://doi:10.14807/ijmp.v13i3.1906> [In English].
12. Bach, S. (2019). 100 Jahre deutsches Steuersystem: Grundlagen, Reformen und Herausforderungen. *Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung*, 86(47). URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/209632/1/1684921775.pdf> (дата звернення 10.08.2024 р.) [In German].
13. Smith, Adam. *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. Edited by Sálvio M. Soares. MetaLibri, 2007, v.1.0p. [In English].
14. Trading Economics. (2022). Personal income tax rate in Poland. <https://tradingeconomics.com/poland/personal-income-tax-rate> [In Polish].
15. Analysis of fiscal efficiency of taxation in the system of filling budget funds in Ukraine / O. Stashchuk, A. Boiar, T. Shmatkovska, M. Dziamulych, O. Skoruk, S. Tesliuk, Y. Zintso // *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research*. - 2021. - Vol. 11, Issue 1, Special Issue XVII. - P. 47-51. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/20402/> [In English].
16. VAT/GST rates in OECD countries. (2022). OECD. URL: <https://www.oecd.org/tax/consumption/vat-gst-rates-historical-tax-database.xlsx> [In English].
17. Savits'ka, S. (2020). VPLYV PODATKOVOYI POLITYKY NA INVESTYTSIYNI PROTSESY V UKRAYINI [INFLUENCE OF TAX POLICY ON INVESTMENT PROCESSES IN UKRAINE]. *Ekonomichnyy prostir - Economic space*. (153), 118-122. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/153-20> [in Ukrainian].
18. Krysovaty A. (2023). Voyenni realiyi fiskal'noho prostoru publichnykh finansiv Ukrayiny [Military realities of the fiscal space of public finances of Ukraine]. *Svit finansiv - World of Finance*. № 1 (74). P. 8 – 30. [in Ukrainian].
19. Kyrylenko, O. P. *Finansy (Teoriya ta vitchyznyana praktyka): navch. posib.* [Finance (Theory and domestic practice): academic. manual]. Ternopil' : Aston, 2002. 212 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 30.09.2024 р.